

Đề bài:

*Cảm nhận về đất
nước và nghệ thuật
thể hiện của tác giả
trong bài thơ*

ĐẤT NƯỚC

*của Nguyễn
Khóa Diễm.*

Bài làm

Đất nước là đề tài, nguồn cảm hứng bất tận của thơ văn. Mỗi nhà thơ, nhà văn cảm nhận và thể hiện về chủ đề đất nước một cách khác nhau tạo thành một mạch thơ đa dạng và phong phú. Trong nền thơ ca hiện đại của dân tộc, mỗi bài thơ viết về đất nước đều có một bản sắc riêng, mang một phong cách riêng của tác giả. Nguyễn Khoa Điềm trong đoạn trích *Đất nước* của trường ca *Mặt đường khát vọng* thể hiện sự cảm nhận đất nước một cách toàn vẹn trong cái nhìn tổng hợp theo chiều dài lịch sử, văn hóa cũng như cuộc sống đời thường gần gũi, thân thiết hàng ngày. Đoạn thơ vừa giàu chất trữ tình vừa giàu chất suy tưởng với một giọng thơ vừa tha thiết vừa trang nghiêm, trầm lắng với những tìm tòi, khám phá mới lạ tiêu biểu cho bản sắc riêng của tác giả.

Trong đoạn trích này, Nguyễn Khoa Điềm đã thể hiện những cảm xúc và suy tưởng về đất nước dưới dạng kể lể, trò chuyện tâm tình có vẻ phóng túng theo nguồn cảm xúc tuôn trào dưới ngọn bút nhưng thật ra đất nước đã được nhà thơ cảm nhận một cách thống nhất, tập trung trên nhiều bình diện.

Tác giả cảm nhận và suy tưởng về đất nước theo chiều dài lịch sử – từ quá khứ đến hiện tại và hướng về tương lai.

Đất nước hình thành từ xa xưa một quá trình suốt bốn ngàn năm lịch sử, trường tồn trong cuộc sống nhân dân, trong những sinh hoạt, những hình ảnh gần gũi với đời sống nhân dân:

Khi ta lớn lên Đất Nước đã có rồi

Đất nước có trong những cái “ngày xưa ngày xưa...”

mẹ thường hay kể

Đất nước bắt đầu với miếng trầu bây giờ bà ăn

Đất nước lớn lên khi dân mình biết trồng tre mà đánh giặc

Suy nghĩ về lịch sử đất nước, tác giả không điềm lại các triều đại, các tên tuổi vua quan anh hùng mà coi trọng, nhấn mạnh vai trò công lao của những con người vô danh nhưng họ đã đóng góp biết bao công sức xây dựng và giữ gìn đất nước:

Khi có giặc người con trai ra trận

Người con gái trở về nuôi cái cùng con

Ngày giặc đến nhà thì đàn bà cũng đánh

Nhiều người đã trở thành anh hùng

Nhiều anh hùng cả anh và em đều nhớ

Nhưng em biết không

Có biết bao người con gái, con trai

Trong bốn nghìn lớp người giống ta lứa tuổi

*Họ đã sống và đã chết
Giản dị và bình tâm
Không ai nhớ mặt đặt tên
Nhưng họ đã làm ra Đất Nước*

Tác giả khẳng định nhân dân ta làm ra đất nước không chỉ giữ gìn nước mà còn sáng tạo ra những giá trị vật chất, tinh thần:

*Đất Nước bắt đầu với miếng trầu bây giờ bà ăn
Đất Nước lớn lên khi dân mình biết trồng tre mà đánh giặc
Tóc mẹ thì bới sau đầu
Cha mẹ thương nhau bằng gừng cay muối mặn
Cái kèo, cái cột thành tên
Hạt gạo phải một nắng hai sương, xay, giã, giần, sàng
Đất Nước có từ ngày đó.*

Đất nước cũng còn là một không gian cụ thể, nơi sinh tồn của cả một cộng đồng dân tộc. Không gian, lãnh thổ ấy được tạo lập từ thuở sơ khai với những truyền thuyết về nguồn gốc tổ tiên:

*Thời gian đằng đẵng
Không gian mênh mông
Đất Nước là nơi dân mình đoàn tụ
Đất là nơi Chim về
Nước là nơi Rồng về
Lạc Long Quân và Âu Cơ
Đẻ ra đồng bào ta trong bọc trứng.*

.....

Đất nước còn là cái không gian gần gũi, những hình ảnh quen thuộc, thân thiết trong cuộc sống hàng ngày của mỗi người chúng ta, rất bình dị mà xiết bao trữ tình:

*Đất là nơi anh đến trường
Nước là nơi em tắm
Đất nước là nơi ta hò hẹn
Đất nước là nơi em đánh rơi chiếc khăn trong nỗi nhớ thầm.*

Tư tưởng xuyên suốt đoạn thơ, bao trùm toàn đoạn là tư tưởng “Đất nước của nhân dân”, chính quan niệm này, tư tưởng này đã chi phối, gợi mở nguồn cảm hứng và giúp nhà thơ sáng tạo nên những hình tượng thơ mang đậm chất liệu của văn học dân gian. Tư tưởng “Đất nước của nhân dân” được biểu hiện bằng những hình ảnh, những chi tiết cụ thể. Mỗi hình tượng đều gợi nhớ những truyền thống của dân tộc, những sinh hoạt của nhân dân đậm đà tình nghĩa, đầy chất thơ:

*Những người vợ nhớ chồng còn góp cho Đất nước những núi Vọng Phu.
Cặp vợ chồng yêu nhau góp nên hòn Trống Mái
Gót ngựa Thánh Gióng đi qua còn trăm ao hồ để lại
Những con rồng nằm im góp dòng sông xanh thẳm
Người học trò nghèo góp cho Đất nước mình núi Bút, non Nghiên
Con cóc con gà quê hương cùng góp cho Hạ Long thành thắng cảnh
Những người dân nào đã góp tên Ông Đốc, Ông Trang, Bà Đen, Bà Điểm...
Và ở đâu trên khắp ruộng đồng gò bãi
Chẳng mang một dáng hình, một ao ước, một lối sống ông cha.*

Tư tưởng “Đất Nước của Nhân dân” còn được thể hiện bằng những nhận thức khái quát sâu sắc:

*Em ơi em Đất Nước là máu xương của mình
Phải biết gắn bó và san sẻ
Phải biết hóa thân cho dáng hình xứ sở
Làm nên Đất Nước muôn đời.*

Đi vào chiều sâu, bề dày của văn học dân gian, tác giả khám phá những vẻ đẹp tâm hồn, tính cách của nhân dân – chính là những yếu tố làm nên cái hồn của Đất Nước. Những nét nổi bật của tâm hồn, tính cách dân tộc đó là những tâm hồn say đắm trong tình yêu, nhân hậu, nghĩa tình:

*Đất Nước là nơi em đánh rơi chiếc khăn trong nỗi nhớ thầm.
Đất là nơi “con chim phượng hoàng bay về hòn núi bạc”
Nước là nơi “con cá ngư ông móng nước biển khơi”.*

Tâm hồn nhân dân thật nhân hậu nghĩa tình nhưng khi cần đối phó với kẻ thù thì tính cách lại vô cùng quyết liệt:

*Có ngoại xâm thì chống ngoại xâm
Có nội thù thì vùng lên đánh bại
Để Đất Nước này là Đất Nước Nhân dân.*

Những cảm nhận và suy tưởng về *Đất Nước* của Nguyễn Khoa Điềm được tác giả diễn đạt bằng một hình thức thể hiện đặc sắc vừa quen thuộc vừa cách tân.

Câu thơ với số tiếng dài, ngắn linh hoạt tạo một nhịp điệu phóng khoáng cùng với giọng kể tâm tình góp phần biểu hiện mạch cảm xúc tuôn chảy dạt dào khá tự do. Giọng thơ có nhiều chỗ trầm bổng, sâu lắng, thiết tha, âm vang càng lúc càng thấm sâu vào tâm hồn người đọc như những cơn mưa ngâu rất nhẹ nhàng càng lúc càng thấm sâu vào lòng đất:

*Ôi những dòng sông bắt nước từ đâu
Mà khi về Đất Nước mình thì bắt lên câu hát*

Người đến hát thì chèo đò, kéo thuyền vượt thác

Gọi trăm màu trên trăm dáng sông xuôi.

Sự thay đổi kiểu câu, biến đổi giọng điệu linh hoạt làm tăng sức mạnh biểu hiện vừa trữ tình vừa giàu chất chính luận, khái quát, trí tuệ.

Đoạn thơ rất giàu hình ảnh vừa giản dị, gần gũi vừa có sức gợi cảm phong phú, gợi chí tưởng tượng người đọc liên tưởng đến những hình ảnh trong ca dao, truyện cổ, dân gian... chỉ một câu thơ “Đất Nước là nơi em đánh rơi chiếc khăn trong nỗi nhớ thầm” cũng đã gợi lên mấy câu ca dao ngọt ngào, đầm thắm biết bao:

Khăn thương nhớ ai

Khăn rơi xuống đất

Khăn thương nhớ ai

Khăn vắt trên vai.

Tóm lại đoạn trích *Đất Nước* của Nguyễn Khoa Điềm đã chứa đựng nội dung sâu sắc tư tưởng “Đất Nước của Nhân dân”.

Nội dung tư tưởng này được thể hiện trong một hình thức nghệ thuật sinh động, thấm sâu vào từng hình ảnh, từng chi tiết, từng lời thơ. Cùng với tác giả khác cùng thời, Nguyễn Khoa Điềm đã đóng góp một cách nhìn, cách cảm, cách nghĩ mới lạ về chủ đề Đất nước.